

Vaasan kaupungin menettely tietopyynnön käsittelyssä

KANTELU

Kantelija on 16.10.2024 oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa arvostellut Vaasan kaupungin kaupunginarkiston menettelyä tietopyyntöönsä vastaamisessa. Kantelija kertoo saaneensa viranhaltijapäätöksen, jossa hänelle myönnettiin tutkimuslupa asiakirjoihin. Tämän jälkeen kaupunginarkisto ilmoitti sähköpostitse arkiston tietopalvelun olevan maksullista, ja taksan olevan 74 euroa. Kantelijan käsityksen mukaan kyse on yksinkertaisesta tietopyynnöstä, jonka käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti olla maksutonta. Kantelijan näkemyksen mukaan tietopyynnön toteuttaminen on hinnoiteltu kohtuuttoman kalliiksi siten, että se tosiasiallisesti rajaa julkisuusolettaman toteutumista. Kantelijan käsityksen mukaan hänen tietopyyntöään ei ole myöskään käsitelty ilman aiheetonta viivästystä, kun myönteisen viranhaltijapäätöksen jälkeen asiakirjoja ei ole heti luovutettu hänelle.

SELVITYS

Vaasan kaupunki on antanut siltä pyytämäni selvityksen ja lausunnon 20.1.2025, joka lähetetään tiedoksi kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Sovellettavat oikeusohjeet

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 14 §:n 4 momentin mukaan asiakirjapyyntö on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Julkisuuslain 34 §:n 1 momentin mukaan asiakirjan antamisesta 9 ja 11 §:n nojalla ei peritä maksua, kun:

- 1) asiakirjasta annetaan tietoja suullisesti;
- 2) asiakirja annetaan viranomaisen luona luettavaksi tai jäljennettäväksi;
- 3) julkinen sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse;
- 4) sähköisesti talletettu asiakirja lähetetään asianosaiselle sähköpostitse;
- 5) pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- tai tiedotusvelvoitteen piiriin;
- 6) kysymys on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 24 b §:n 1 momentissa tarkoitetusta arvokkaasta tietoaaineistosta.

Saman pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tiedon esille hakemisesta aiheutuneita kustannuksia vastaava maksu peritään kuitenkin silloin, kun on pyydetty asiakirjaa, joka ei 13 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole yksilöitävissä ja löydettävissä viranomaisen tämän lain mukaisesti pitämästä asiakirjarekisteristä siinä käytettävän asiakirjaluokittelun eikä asiakirjan tunnisteen avulla taikka sähköisesti ylläpidetystä rekisteristä sen hakutoimintojen avulla.

Saman pykälän 3 momentin mukaan tiedon antamisesta kopiona tai tulosteena peritään maksu, joka vastaa tiedon antamisesta viranomaiselle aiheutuvien kustannusten määrää, jollei tätä alhaisemmasta maksusta erikseen toisin säädetä tai kuntalain tai hyvinvointialueesta annetun lain nojalla päätetä.

Saman pykälän 4 momentin mukaan kopion tai tulosteen hinnoittelussa voidaan soveltaa sivukohtaista tai muuta yksikkökohtaista keskihintaa, joka voidaan määritellä erikseen tavanomaisia

asiakirjapyyntöjä ja erikseen erityisiä toimenpiteitä vaativia asiakirjapyyntöjä varten. Tavanomaisena asiakirjapyyntönä pidetään sellaisen asiakirjan antamista, joka on kokonaan julkinen tai josta salassa pidettävät osat ovat vaivatta poistettavissa.

Hallintolain (434/2003) 44 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu.

Hallintolain 46-48 §:n mukaan päätökseen on liitettävä joko oikaisuvaatimusohje tai valitusosoitus tai ilmoitus valituskiellosta tai valituskelvottomuudesta.

Selvitys

Vaasan kaupunki on selvityksessään todennut, että tutkimusluvasta tehty viranhaltijapäätös täyttää hallintolain 44 §:ssä päätöksen sisällölle asetetut edellytykset.

Vaasan kaupungin selvityksen mukaan hinnoittelusta on annettu arvio tietopyynnön tekijälle etukäteen. Tiedonhaun vaativuuden arviointi on perustunut liiteaineiston laajuuteen ja tiedonhakuun kuluneeseen aikaan kaupungin voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Arvion mukaan tiedonhaku on katsottu vaativaksi, joten taksa on 70 euroa ja skannausmaksu 4 euroa, yhteensä 74 euroa.

Kaupunki on vielä selvityksessään todennut, että kaupungin hallintosäännön 68 §:n mukaan tavanomaisesta tiedon antamisesta peritään sivukohtainen maksu. Erityistoimenpiteitä vaativan tiedon antamisesta peritään kiinteä perusmaksu, joka porrastetaan tiedonhaun vaativuuden mukaan. Lisäksi peritään sivukohtainen maksu.

Arviointi

Kantelun liitteenä olevassa viranhaltijapäätöksessä 20.9.2024 § 23 on todettu, että kantelijan tiettyjä asiakirjoja koskeva tietopyyntö hyväksytään tutkimuslupana. Päätöksessä ei ole mainittava siitä, että tutkimusluvan käyttämisestä peritään maksu. Vaasan kaupungin viranhaltijapäätös tutkimusluvasta ei sisällä hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla yksilöityä tietoa siitä, miten asia on kokonaisuudessaan ratkaistu, koska siitä ei käy ilmi tiedon antamisen maksullisuus. Päätös ei myöskään sisällä tietopyynnön kohteena olevia asiakirjoja.

Kantelun liitteenä olevan sähköpostikirjeenvaihdon perusteella Vaasan kaupunginarkisto on 27.9.2024 ilmoittanut kantelijalle sähköpostilla tietopalvelusta perittävän kustannuksen. Tähän

viestiin tai myöhempiinkään viesteihin aiheesta ei ole liitetty oikaisuvaatimusohjausta tai valitusosoitusta. Näissä sähköpostiviesteissä on kuitenkin vain kerrottu ennakkotieto maksusta, joka tullaan perimään tietopyynnön toteutuessa.

Maksun määrä voi olla merkittävä seikka tietopyynnön esittäjälle ja jopa esteenä asiakirjojen saamiselle, kuten käsiteltävänä olevassa tapauksessa on tapahtunut. Lähtökohtana viranomaisten tietopyyntöjen toteuttamisessa julkisuuslain 34 §:n mukaan on tietojen antamisen maksuttomuus. Tietyissä tilanteissa maksujen periminen on sallittua, mutta maksut eivät kuitenkaan saa vaarantaa julkisuusperiaatteen toteutumista, joten niiden tulee olla kohtuullisia.

Maksun määräämistä koskevaan päätökseen on mahdollista hakea muutosta. Maksun perusteen ja määrän uudelleen arvioimiseksi se tulisi ensisijaisesti saattaa muutoksenhakuviranomaisen käsiteltäväksi. Muutoksenhaun käyttäminen edellyttää kuitenkin ensin maksun määräämistä ja päätöstä siitä. Kun kyseessä on siten lähtökohtaisesti sellainen päätös, johon voi hakea muutosta, ei minulla ole perusteita ryhtyä laillisuusvalvonnassa arvioimaan maksun kohtuullisuutta.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Vaasan kaupungin huomiota julkisuuslaissa ja hallintolaissa asetettujen velvoitteiden noudattamiseen tietopyyntöjen käsittelyssä ja niihin liittyvässä päätöksenteossa.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Virkanimike

Elina Nyholm